

A Habsburg-ház a Magyar Királyságban

Zsigmond király halála után a rendek tiszteletben tartották az uralkodó végrendeletét, és lánya férjét, V. Albert Habsburg herceget koronázták magyar királlyá. A korán elhunyt trónörökös azonban végig bizalmatlanság övezte.

(folytatás múlt heti lapszámunkból)

Zsigmond királynak nem volt fiú utóda. Második feleségétől, Cillei Borbálától született Erzsébet lányát a Habsburg házból származó V. Alberttel háziasította össze olyan meggondolásból, hogy az osztrák herceg legyen az örökös. Zsigmond végakarát senki nem ellenezte: halála után a rendek V. Albert herceget magyar királlyá választották. Megkoronázásával egy Habsburg-házbeli uralkodó került a trónra. Feleségének, Erzsébetnek a trónhoz való jogát azonban nem ismerték el. Bár az utódlás Zsigmond akarata szerint alakult, Albert jogait több területen is korlátozták. Az új királynak meg kellett ígérnie, hogy a királyság bevételeit csak a főpapok és a bárók jóváhagyásával használhatja fel. Az ország főtisztviselőinek kinevezésében szintén ki kellett kérnie a főurak véleményét. Albertet arra kötelezték, hogy szüntesse meg az idegenek befolyását a magyar közéletben. A királynak el kellett fogadnia, hogy minden politikai döntésben csak a főurak hozzájárulásával cselekedhet. Ezzel a politikai hatalom a királyi tanács ellenőrzése alá került. Albert helyzetét a cseheknél a husziták maradványai nehezítették meg: nem felejtették el neki, hogy együttműködött Zsigmonddal, ezért Csehországban nem ment olyan zökkenőmentesen örökségének elismertése, mint Magyarországon.

Az 1439-es budai országgyűlés

Albert király 1438 tavaszától egy évig külföldön tartózkodott, mert harcolnia kellett a huszita cseh rendekkel hatalmának biztosításáért. A király távolléte alatt gyökeres fordulat állt be Magyarországon: 1438 nyarán a törökök akadálytalanul betörték Erdélybe, amiért a köznemesek az ország dolgait elhanyagoló idegen királyt és tanácsadóit hibáztatták. A közhangulat annyira elmergesedett, hogy hazatérése után, 1439. május 29-én Albert kénytelen volt összehívni az országgyűlést Budára. A gyűlés a rendi erők győzelmével ért véget. Az itt elfogadott határozatoknak köszönhetően a hatalmat, a kormány feletti ellenőrzést már nem a királyi tanács, hanem a rendek gyakorolták. A király kénytelen volt megújítani a rendek kiváltságait is. Az országgyűlés munkálatai idején a városban zavargások törtek ki. A budaiak idegenellenes hangulata a nemesség érzelmeivel találkozott, ami befolyásolta az országgyűlésen elfogadott törvények szellemét is. Az 1439-es évi törvények megtiltották a külföldieknek, hogy magas tisztségekhez jussanak hozzá, illetve megakadályozta az egyházi javadalmak megadóztatását.

Albert király. Ismeretlen festő műve a XVI. századból

A budai országgyűlés határozatai leszögezték, hogy az országhatárok védelme az uralkodó kötelessége. Megengedték a királynak, hogy tanácsadóit szabadon válassza, viszont a nádori méltóság betöltésénél úgy határozta, hogy ez csak a rendek hozzájárulásával tölthető be. A választási feltételeken is változtattak: a főurak és a főpapok véleményének kikérése mellett a továbbiakban a nemeseket is meg kellett kérdezni. A módosítás új kormányzati forma jelenését jelentette: már nem volt elegendő az uralkodó személyes híveiből álló királyi tanács hozzájárulása a király rendeleteihez, hanem ehhez a köznemesség beleegyezését is meg kellett szerezni. Az 1439. évi országgyűlés törvényeivel új államforma vette kezdetét Magyarországon: a rendek és a király közös uralma, a rendiség. A rendi mozgalom megsemmisítette Zsigmond király reformjait, csapást mért a királyi birtokállományra, és hozzájárult a központi hatalom meggyengüléséhez.

A király halála

Az Oszmán Birodalom nyílt hódító politikája 1439-től kezdődően egyre fenyegetőbbé vált Magyarországot számára. 1439 tavaszán II. Murád szultán a Magyar Királyságnak alárendelt Szerbia elfoglalásáról döntött. Magyarország számára ez az ütközőállamok rendszerének a végleges felbomlását jelentette. 1437-ben Zsigmond király seregei még meg tudták menteni a szerb uralkodó székhelyét, Szendrőt, amelynek elestét 1439-ben már tétlenül szemlélték a magyar hadak. A nehezen gyülekező csapatok csak arra voltak elegendőek, hogy megakadályozzák az újabb török betörést Magyarországot területére. Közben a magyar táborban vérhasjárvány tört ki, ezért a sereg kénytelen volt visszavonul-

ni. A király is megbetegedett: V. Albert 1439. október 27-én belehalt a járványba, az uralkodót Székesfehérváron temették el. Halála után a belviszályok döntő módon hozzájárultak a királyné és a köznemesség közötti ellentét kiéleződéséhez.

Súlyos belviszályok

Habsburg Albert a magyar királyság politikai stabilitása szempontjából a legrosszabb időszakban hunyt el. Halálának idején Erzsébet királyné trónörökösöt hordott a szíve alatt. A meg sem született Habsburg-házi király jogutódlása politikai vitákba torkollott. A ma-

gyar nemesség az utódlás kérdésében két pártra szakadt. Az egyik csoportosulás elismerte a még meg nem született gyermek királyi jogait, s lojális volt Erzsébet királynéval szemben. A többség azonban nem fogadta el a Habsburg-házhoz tartozó leszármazott jogait: sem asszonyt, sem egy tehetetlen csecsemőkirályt nem akart az ország trónján látni. A rendek elutasító magatartását főleg a fenyegető török veszedelem határozta meg. A katonabárók a török elleni küzdelem fontosságának tudatában egy erőskezű férfi fejére kívánták tenni a koronát. A nemeseknek ez a tábora követséget küldött I. Ulászló udvarába, és arra kérték a lengyel uralkodót, hogy foglalja el Magyarországot trónját. A katonabárók a magyar-lengyel államszövetségben keresték a katonai és belpolitikai kérdések megoldását. Ők Lengyelország fiatal királyában, I. Ulászlóban látták a királyi trónra legalkalmasabb személyt, őt akarták Magyarországot trónjára ültetni.

V. László megkoronázása

Erzsébet királyné elszántan küzdött a megszületendő gyermek jogaiért. A Habsburg-ellenes erők azonban mindent elkövettek a még meg nem született gyermek félreállítására. A nemesek 1440 januárjában a Budán tartott országgyűlésen felszólították Erzsébetet, hogy kössön házasságot a fiatal lengyel királlyal, és a házasság által mondjon le gyermeke jogairól. Erzsébet úgy vélte, némi időhúzás révén sikerül átvészelnie a zűrzavaros időszakot, és gyermeke megszületése után, Habsburg Albert leszármazottját koronázzák meg csecsemőként. A nemesek átláttak Erzsébet tervén, és erre ellenlépésekkel válaszoltak. Erzsébet királynő színlag felvállalta a bá-

rók által kidolgozott elvárásokat, ám kemény feltételeket szabott házasságához. Arra kényszerítette I. Ulászlót, hogy ossza meg vele a királyi hatalmat, és ha fiút szül, biztosítsa számára az örökösödést. Ha pedig leánynak ad életet, biztosítsa annak jogállását. Nyilatkozatát Erzsébet azonban csak időnyeres céljából tette. Úgy döntött: önhatalmúlag érvényesíti a megszületendő gyermek örökösödés útján szerzett jogait. A nemesek nem fogadták el a királyné feltételeit, és Ulászló fogadására készültek. Miközben Ulászló lengyel király és a magyar rendek között folytak a tárgyalások, 1440. február 21-én a királynénak fia született, aki a László nevet kapta. A trónörökös megszületésével sokan attól tartottak, hogy az ellentábor a kisdied életét fogja veszélyeztetni. Matkóban a következő szavakkal tudatta Erzsébet királynéval a bárók véleményét: „nagyságos úrnóm, ha tízéves volna a fia, akkor sem ismernék el urunknak, mert nem állhatna élünkre a török ellen.”

A nemesség a szülés után is ragaszkodott ahhoz, hogy Erzsébet királyné I. Ulászló felesége legyen, mivel csak így látta lehetségesnek a hatékony katonai fellépést a török veszedelemmel szemben. Az özvegy azonban Visegrádról ellopatta a Szent Koronát, és fiát 1440-ben Székesfehérváron megkoronáztatta. A koronázással Albert király gyermekét V. László néven Magyarország uralkodójává tették. A koronázási ceremónia a szabályoknak megfelelően zajlott le. Érvényesült a három alapkövetelmény: V. Lászlót a Szent Koronával Székesfehérváron koronázta meg az esztergomi érsek.

(folytatjuk)

DR. GARDA DEZSŐ

TÁMOGATÓI TARTALOM

Nőileg áprilisban is: színek, születésnap, szerelem

Születésnapját ünnepli áprilisi lapszámával a Nőileg. Jelentjük: kinőttük a bölcsőt, túl vagyunk a dackorszakon, négyévesek lettünk. Hurrá. Az évfordulón nevetve emlékszünk vissza a születésünkre, összeállításunkban kollégáink beszélnek a lapnál töltött évek idejére tehető gyarapodásairól.

E hónapunk pasija a székelyudvarhelyi színművész, Barabás Árpád, aki lélekembernek vallja magát. Ahogyan azt már olvasóink megszokhatták, további érdekes interjúanyagokat szülünk meg: most a blokkregényt író Zsidó Ferenc, a fiatal kolozsvári színművész, Imre Éva, az első erdélyi magyar képregény, a Fantomatika szerzői, Szabó Kriszta és Sárosi Mátyás szerepel hasábjainkon. Címlapon pedig Pintér Zsolt tervezőgrafikus, az ebben a hónapban záruló Mutass jó példát! programunk utolsó fordulójának példaképe.

Áprilisban sem kíméljük az olvasót, Egyensúly rovatunkban most a poliamória jelenségéről szólnunk, arról, hogy lehetséges-e (igen, az) egyszerre többet szeretni. Beszélünk emellett a bullyingról, a gyermekek közti agresszióról, és arról, mi-

ként kezelhetjük a problémát. Divatoldalainkon a sepsiszentgyörgyi Design Hetet mutatjuk be és Márton Erika látványtervező élénk színes gardróbját. Beszélünk a korunkat behálózó gyorsdivat-, azaz fast fashion-cégekről, a ruhaneműk elértéktelenedéséről, és ennek a környezetet rendkívül károsító hatásairól.

Utazásról szóló rovataink most szinte ellenpólusok: egyrészt Hawaii nyaralunk szerelem és aloha jelszó alatt, másrészt pedig Bu ziafördőre látogatunk el, amely a romboló múlt lenyomatát viseli mindenhol, bár ébredezik Csipekrozsika-álmából.

Mindemellett persze sok egyéb is szerepel a szülinapi Nőileg-ét-lapon, forgassák szeretettel!

A Nőileg magazin áprilisi lapszámát keresse a lapárusoknál, vagy rendelje meg az oldalunkon! www.noileg.ro